EDEBİYAT

Hala Sultan Tekkesi Şeyhi
İBRAHİM EFENDİ
NİHÂYETÜ'L-İ'TİSÂM
li-Ümmi Harâm

Kıbrıs Müftüsü
HASAN HİLMİ EFENDİ
DESTEBEND-İ REYHÂN
der Terceme-i Ümmü Harâm
binti Milhân

HALA SULTAN KİTABI

HAZIRLAYAN: **ÖMER SAİD GÜLER**

DBY
dünbugün yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

"dün"den öğrendiklerinle "bugün"ü yaşamak "yarın"ları aydınlatır.

"dün"den öğrendiklerinle "bugün"ü yaşamak "yarın"ları aydınlatır.

HALA SULTAN KİTABI

© 2026, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım ve araştırma amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında bu eser, yayıncının yazılı izni olmaksızın tamamen veya kısmen kopyalanamaz; elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Bu eserin tamamen veya kısmen taranarak ya da başka yollarla veri kümelerine dâhil edilmesi; yapay zekâ modellerinin eğitilmesi, geliştirilmesi veya iyileştirilmesi ile metin ve veri madenciliği amacıyla kullanılması yayıncının önceden alınmış yazılı iznine tabidir. Bu kullanımlara ilişkin tüm haklar saklıdır.

DBY: 542
Edebiyat: 296

ISBN 978-625-8686-54-8
Sertifika No: 52315
Baskı Tarihi: İstanbul, 2026

Müellif:
Hazırlayan: Ömer Said Güler
Kitap Editörü: İsmail Güleç
Dizi Editörü: Furkan Öztürk
Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Birlik Baskı Ozalit San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Hala Sultan Kitabı : Nihâyetü'l-i'tisâm (İbrahim Efendi) - Destebend-i Reyhân (Hasan Hilmi Efendi)
Hazırlayan: Ömer Said Güler (Dr. Öğr. Üyesi) Editör: İsmail Güleç (Prof. Dr.)
İstanbul : DBY Yayınları, 2026.
274 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 542) ___ Dizin var.
ISBN 978-625-8686-54-8
1- Klasik Edebiyat 2- Sahabe Biyografisi 3- Osmanlı Kıbrısı

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Kısaltmalar 6
Transkripsiyon Alfabesi 9
Ön Söz 11

I. BÖLÜM
HALA SULTAN'IN HAYATI VE HAKKINDA BİLGİ VEREN KLASİK KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş: Konunun Ehemmiyeti ve Kaynakların Tasnifi 17
Değerlendirme Yöntemine İlişkin Bir Açıklama 21
Hadis Kitaplarında Hala Sultan 22
Tabakat, Neseb ve Rical Kitaplarında Hala Sultan 33
İslam, Şehir ve Fetih Tarihlerinde Hala Sultan 43
Kelam Metinlerinde Hala Sultan 60
Hala Sultan'a Dair Müstakil Türkçe Biyografiler 64
Genel Değerlendirme 67

II. BÖLÜM
HALA SULTAN TEKKESİ ŞEYHİ İBRAHİM EFENDİ VE *NİHÂYETÜ'L-İ'TİSÂM LİL-ÜMMİ HARÂM* İSİMLİ HALA SULTAN BİYOGRAFİSİ

Giriş: Hala Sultan Hakkında Müstakil Türkçe Eserlerin Doğuşu 73
Şeyh İbrahim Efendi 77
Hayatı, Ailesi ve Vazifeleri 77
Nihâyetü'l-i'tisâm li-Ümmi Harâm 86
Eseri Tarihlendirme Çalışması, Hami Makamı ve Sebeb-i Telif 86
Eserde Kullanılan Kaynaklar 95

"dün bugün yarın" öğrencilerinin yaşamak için okudukları kitapları aydınlatır.

Eserin Genel Yapısı ve Muhtevası 99
Eser Üzerine Yapılmış Erken Tarihli Bir Çalışma: "The Story of Umm Ḥarám" 103
Eserin Nüshaları 108
Eldeki Nüshaların Tavsifi 110
Metin Kurma Bağlamında Nüshaların Değerlendirilmesi 117
Tenkitli Metin 119
Metnin Günümüz Türkçesi 129

III. BÖLÜM
KIBRIS MÜFTÜSÜ HASAN HİLMİ EFENDİ VE *DESTEBEND-İ REYHÂN DER TERCEME-İ ÜMMÜ HARÂM BİNTİ MİLHÂN* İSİMLİ HALA SULTAN BİYOGRAFİSİ

Giriş: Müellifin Kimliğini Aydınlatırken 141
Menteşîzâde Hasan Hilmi Efendi 145
Hayatı, Ailesi ve Vazifeleri 145
Edebî Şahsiyeti 152
Destebend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân 162
Eserin Telif Tarihi 162
Eserde Kullanılan Kaynaklar 163
Eserin Genel Yapısı ve Muhtevası 169
Eldeki Nüshaların Tavsifi 173
Metin Kurma Bağlamında Nüshaların Değerlendirilmesi 181
Tenkitli Metin 183
Metnin Günümüz Türkçesi 201

***Nihâyetü'l-i'tisâm ile Destebend-i Reyhân*'ın İlmî ve Edebî Yönden Bir Karşılaştırması** 217
Kaynakça 233
Ekler 245
Genel Dizin 269

Ön Söz

Hâl tercümesi ve menakıbname gibi klasik biyografi yazımının çeşitli türleri başta olmak üzere, pek çok klasik metinde zikredilen "*Ashabım gökteki yıldızlar gibidir; hangisine tabi olursanız hidayete erersiniz*" hadisi, tarih boyunca Müslümanları, Hz. Peygamber'in kutlu ashabına hürmet ve muhabbet duymaya ve onları bir numûne-i imtisal olarak kendilerine kılavuz edinmeye davet etmiştir. Söz konusu rivayetin bu denli sık bir şekilde metinlerde yer alması ise klasik kültürde sahabenin rolü ve sahabeye bakışın keyfiyeti hakkında önemli bir ipucu vermektedir. Nitekim Hz. Peygamber'in ardından İslam dini, sahabe-i güzin tarafından muhafaza edilmiş, itikadi ve amelî vecibeler, Peygamber'den öğrenildiği şekliyle bizzat onlar vasıtasıyla aktarılarak bir süreklilik oluşturulmaya çalışılmıştır.

İlim ve fazilet ehli kimseler aracılığıyla devam edegelen, her kuşak ve tabakanın, kendinden öncekilerden aldığı birikim ve yükümlülüğü bir diğerine aktarma sürecinde, Hz. Peygamber'le aynı döneme şahitlik etmeleri, aynı cefaya ortak olmaları ve nübüvvet davasının kutlu davetine en evvel icabet etmeleri hasebiyle sahabenin yeri tartışmasız bambaşka olmuştur. Öyle ki aralarındaki ihtilaf ve gerginliklere rağmen, ümmetin sahabeye olan istikametli tavrı hiç değişmemiş, onlara karşı saygı ve hürmeti zedeleyecek her türlü yaklaşım ve

sapma gerek ilmî gerekse hatabi üslup ve usullerle bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Bu esnada dikkate alınan esas nokta ise onların örnek şahsiyetleri; farklı karakter ve mizaçlarla öne çıkmalarına rağmen her fıtrata uygun birer model bırakabilmeleri olmuştur.

Sahabilerin bu merkezî konumları, hem klasik hem de modern dönemde, İslam medeniyetinin tesiri altındaki havzalarda yürütülen ilmî çalışma ve teliflere de önemli ölçüde yön vermiştir. Şahsiyetlerinin ulviyeti dolayısıyla hayatları hakkında erken dönemden itibaren yazılan kitapların yanı sıra ilk asırlarda hadis ilminin bir gereği olarak kaleme alınan rical kitapları da hadis rivayetinde bulunan sahabileri çeşitli yönleriyle ele almış ve onların hatırlanmasına mukayyet bir aracı zemin oluşturmuştur. Esasında İslam medeniyetinde biyografi yazıcılığının ilerlemesinin de hadis ilminin duyduğu bu teknik ihtiyaçlar neticesinde ivme kazandığını önemle hatırlatmamız gerekir. Bu sahada yazım usulünün belirleyicisi olan eserler, hep bu teknik ihtiyacı karşılayabilmek adına ortaya konmuş öncü ve kurucu metinlerdir. Hatta klasik Türk edebiyatının önemli kaynakları arasında yer alan, hüner ve ihtisasa yönelik birer hâl tercümesi hüviyetindeki şuara tezkireleri de gerek tasnif biçimi, gerekse üslup özellikleri itibarıyla söz konusu kurucu metinlerin tesirlerini bir şekilde göstermekten geri kalmamaktadır.

Her ne kadar sahabilerin hayatlarına ilişkin çalışmalar, dönemin sözlü bir kültürel ağa dayanması ile paralel olarak hızlı bir gelişim ve oluşum süreci takip eden hadis ilmi etrafında, daha erken dönemlerden itibaren başladıysa da elbette ki hâl tercümelerinin yazım faaliyeti erken dönem İslam tarihi ile sınırlı kalmamıştır. Bilindiği gibi sahabenin tebliğ ve irşad faaliyetleri, Dört Halife döneminde hız kazanan İslam fetihleriyle genişlemeye başlayan toprakları aşmış, bazı sahabiler, o zamanlar siyasi ve iktisadi olarak hüküm sürülmesi düşünülemeyecek olan coğrafyalara dahi gitmek suretiyle burada İslam'ı yaymaya gayret etmişler, toplulukları hak dine tabi olmaya çağırmışlardır. Gerek gazâ ve cihad, gerekse müstakil yolculuklar dolayısıyla

mesafeler kateden bu insanlar, gittikleri coğrafyalara henüz hayatlarındayken önemli tesirlerde bulunmuş ve defnedildikleri mekânlar, daha sonraki dönemlerde gerçekleşen fetihlerle keşfedilerek bir bereket vesilesi olarak görülmüş ve fethin manevi boyutu olarak hafızalara kazınmıştır. Geniş coğrafyalara yayılan İslam devletlerinin hükümranlığı boyunca keşif ve mamur edilen bu kabirler, zamanla ziyaretgâh hâline gelmiş, sahabeden buralara kadar gelen zevatın hâl tercümelerinin öğrenilmesi noktasında duyulan bilgi ihtiyacı da o bölgede vazifeli kimi müellifler tarafından telif edilen bazı risale ve hâl tercümeleri ile karşılanmıştır.

Bu duruma verilebilecek pek çok örnekten biri de İslam fetihleri döneminde Müslümanların ilk denizaşırı seferi olan Kıbrıs'ın fethine kocasıyla birlikte katılan Ümmü Harâm binti Milhân hakkında Kıbrıs'ta görevli Osmanlı müellifleri tarafından yazılan hâl tercümeleri olmuştur. Her ikisi de 19. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınan bu biyografiler; Hala Sultan Tekkesi şeyhi İbrahim Efendi tarafından kaleme alınan *Nihâyetü'l-i'tisâm li-Ümmi Harâm* ile Kıbrıs müftüsü Hasan Hilmi Efendi tarafından kaleme alınan *Destebend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân* isimli eserlerdir. Bu çalışma, daha önce Kıbrıs'ta ayrı ayrı yayımladığımız bu eserlerin şimdi bir arada ve daha önemlisi yeni bilgi ve belgeler eşliğinde güncellenmiş neşir ve incelemelerini içermektedir.

Bu vesileyle söz konusu iki biyografinin neşrini bana teklif ederek bu çalışmaya vesile olan ve editör olarak yayına katkıda bulunan Prof. Dr. İsmail Güleç'e; *Nihâyetü'l-i'tisâm*'ın neşrine hazırlık sürecinde eser üzerine çalışma yaptığını öğrendiğim ve kendisine ulaştığımdaysa başladığım çalışmama devam edebileceğimi nezaketle belirten Prof. Dr. Mehmet Yaşar Ertaş'a; çeşitli yorum ve kaynak yönlendirmeleriyle çalışmaya katkılar sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Bilgin Aydın, Prof. Dr. Erol Özvar, Prof. Dr. Şükrü Özen ve Siyer Vakfı Kurucusu Muhammed Emin Yıldırım'a; sevgili dost ve meslektaşlarım Yazma Eser Uzmanı Dr. Muhammed Said Güler,

Dr. Mehmet Emin Güleçyüz ve Abdullah Rıdvan Gökbel'e; kütüphanesi ve ilmî imkânlarından istifade ettiğim İstanbul Araştırma ve Eğitim Merkezi (İSAR) idari ve akademik çalışanlarına; ayrıca İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi kütüphanelerinin personeline; nihayet hayırlı her çalışmada kendilerini yanımda bulduğum kıymetli aileme müteşekkir olduğumu beyan eder, Hala Sultan'ın muhabbet ve ebedî komşuluğuna nail eylemesini Cenâb-ı Hak'tan niyaz ederim.

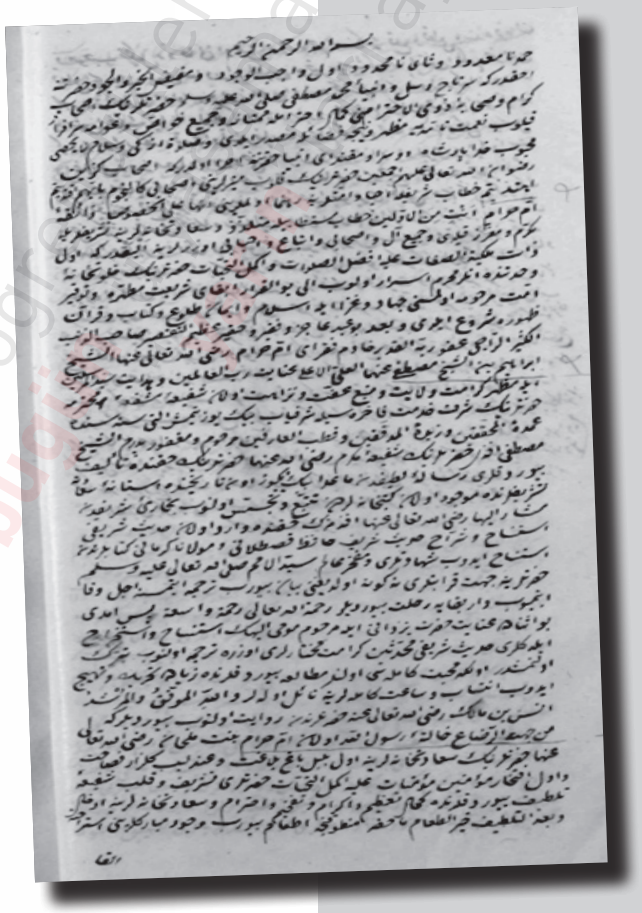
Hata ve noksanlarına ilişkin her türlü yapıcı eleştiriye açık olan bu mütevazı çalışmayı, başta Hala Sultan validemiz olmak üzere bütün Kıbrıs şehidlerinin aziz ruhlarına armağan eder, çalışmayı neşreden DBY Yayınları ekibine İrfan Güngörür Bey'in şahsında teşekkürlerimi sunarken nice faydalı çalışmalara imza atmaları hususunda kendilerine başarılar dilerim.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Ömer Said Güler
Göztepe, Ağustos 2026

II. BÖLÜM

Hala Sultan Tekkesi Şeyhi İbrahim Efendi ve *Nihâyetü'l-i'tisâm li-Ümmi Harâm* İsimli Hala Sultan Biyografisi

Not: Metinde yer alan ayet, hadis ve diğer kaynaklara dair bilgilendirme notları, inceleme bölümü içerisinde ve tenkitli neşri takiben gelen günümüz Türkçesi kısmının dipnotlarında verildiği için bu bilgileri tenkitli metin kısmında ayrıca belirtmeye gerek duyulmamış ve neşirdeki dipnotlarda sadece nüsha farkları gösterilmiştir. Metinde geçen şahıslarla ilgili kısa bilgiler ve iktibasların kaynak yönlendirmeleri de aynı şekilde günümüz Türkçesi kısmında yer almaktadır.

"dün"den öğrendiklerinle "bugün"ü yaşamak "yarın"ları aydınlatır.

Tenkitli Metin

[B17a / M13b / C1]

Nihāyetü'l-iʿtiṣām li-Ümmi Ḥarām binti Milḥān raḍıyallāhu ʿanhe'r-Raḥmān [1] [2]

بِسمِ اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحيم

Ḥamd-i nā-maʿdūd ve ṣenā-yı nā-maḥdūd ol Vācibü'l-vücūd ve Müfîḍu'l-ḫayri ve'l-cūd ḥażretlerine eḫaḳdır ki Ser-tāc-ı rusül ü enbiyā Muḥammedü'l-Muṣṭafā *ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleriniň aṣḥāb-ı kirāmı[3] ve ṣaḥābe-i[4] ẕevi'l-iḥtirāmını kemāl-i iḥtirām ile mümtāz ve cemīʿ-i ḫavāss u ʿavāma ser-efrāz ḳılup niʿmet-i tāmmeye maẓhar ve nice feżā'ile maṣdar eyledi.

Ṣalāt-ı ezkā ve selām-ı lā-yuḥṣā, Maḥbūb-ı Ḫudā ve Pādişāh-ı herdü-serā ve Muḳtedā-yı enbiyā ḥażretlerine aḥrā ve evlādır ki aṣḥāb-ı güzīn *rıḍvānullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn* ḥażretleriniň ḳulūb-i münīrlerini أصحابي كالنجوم بأيّهم اقتديهم اهتديتم envārıyla ziyālandırup ümmetlerine reh-nümā olmalarını inhā, ʿale'l-ḫuṣūṣ ẕā'iḳa-i Ümmü Ḥarām

1 هذه الرسالة مُسمَّية بِنهاية الإعتصام لأمّ حرام رضي الله عنها ونَفَعَنا الله ببركة شفاعتها M

2 teʿālā ve teḳaddes C

3 kirāmı: kirāmını M, B

4 ṣaḥābe: ṣaḥābiyye M, B

*raḍıyallāhu ʿanhā*yı[5] أنتِ من الأوّلين ḫiṭāb-ı müsteṭābıyla mülteẕẕ[6] ve ḳalb-i şerīfelerini iḥyā buyurdılar.

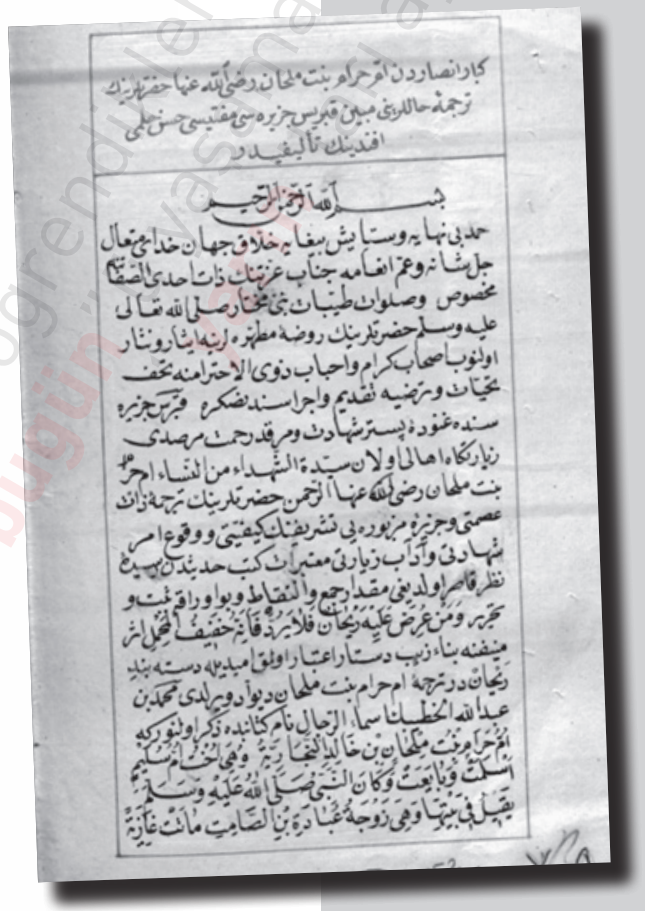
Ve cemīʿ-i āl ve aṣḥāb[7] ve etbāʿ ve aḥbābı üzerlerine elyaḳdır ki ol ẕāt-ı melīketü'ṣ-ṣıfāt [B17b] *ʿaleyhi ekmelü't-taḥiyyāt* ḥażretlerine ḳurbiyyetleri ḥasebiyle ḫalvet-ḫāne-i vaḥdetlerinde maḥrem-i esrār olup, ilā yevmi'l-ḳarār, ibḳā-i şerīʿat-i muṭahhara ve tevḳīr-i ümmet-i merḥūme olunmasına vüsʿlerin ṣarf birle cihād ve ġazāya [M14a] cidd ü belīġ ėdüp İslām ve īmān ṭulūʿ ve kitāb ve Ḳurʾān ẓuhūra şürūʿ eyledi.

Ve baʿd, bu ʿabd-i ʿāciz ve faḳīr u[8] ḥaḳīr-i ʿaẓīmü't-taḳṣīr, ṣāḥibü'ẕ-ẕenbi'l-keşīr[9], *er-rācī ʿafve Rabbiye'l-Ḳadīr*[10], ḫādim-i fuḳarā-yı Ümmü Ḥarām *raḍıyallāhu ʿanhā*, **eş-Şeyḫ İbrāhīm** bin eş-Şeyḫ [C2] Muṣṭafā *ʿafā ʿanhume'l-ʿAliyyu'l-aʿlā*, ʿināyet-i Rabbü'l-ʿālemīn ve hidāyet-i Seyyidü'l-mürselīn ile maẓhar-ı kerāmet ü velāyet ve[11] menbaʿ-ı ʿiffet ü nezāhet olan şefīʿa-i müşeffeʿa ḥażretleriniñ şeref-i ḫidmet-i fāḫiresi ile şeref-yāb olup, biñ yüz yetmiş yedi senesinde ʿumdetü'l-muḥaḳḳiḳīn ve zübdetü'l-müdaḳḳiḳīn ve[12] ḳuṭbü'l-ʿārifīn, merḥūm ve maġfūrun leh[13] pederim eş-Şeyḫ Muṣṭafā Efendi'niñ şefīʿa-i muḥtereme ḥażretleriniñ ḥaḳḳında[14] teʾlīf buyurduḳları risāle-i laṭīfeden[15] mā-ʿadā biñ iki yüz on senesinde Āsitāne-i Saʿādet'e teşrīflerinde mevcūd olan kütüb-ḫāne[B18a]lerden kütüb-i ḥadīṣ ve siyer-i Nebevī ve tevārīḫ-i ṣaḥābe ve *Esmā-i Ruvāt* nām kitāblardan tenḳīḥ ve taṣrīḥ ve evrāḳ-ı perīşān üzerlerine nice feżāʾil ve menāḳıbı cemʿ ėdüp bir müretteb keşīru'l-fevāʾid risāle daḫi cemʿ ėtmeleri merāmları iken

5 *raḍıyallāhu ʿanhā* -M
6 mülteẕẕ: mütelezziz C
7 aṣḥāb: aṣḥābı C
8 ve faḳīr u: faḳīr-i M, B
9 ṣāḥibü'ẕ-ẕenbi'l-keşīr -B, C
10 Ḳadīr: taḳdīr B
11 ve -M
12 ve -B, C
13 maġfūrun leh: maġfūr C
14 ḥażretleriniñ ḥaḳḳında: ḥaḳḳ-ı ʿālīlerinde B, C
15 risāle-i laṭīfeden: risāleden M

III. BÖLÜM

Kıbrıs Müftüsü Hasan Hilmi Efendi ve *Destebend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân* İsimli Hala Sultan Biyografisi

Not: Metinde yer alan ayet, hadis ve diğer kaynaklara dair bilgilendirme notları, inceleme bölümü içerisinde ve tenkitli neşri takiben gelen günümüz Türkçesi kısmının dipnotlarında verildiği için bu bilgileri tenkitli metin kısmında ayrıca belirtmeye gerek duyulmamış ve neşirdeki dipnotlarda sadece nüsha farkları gösterilmiştir. Metinde geçen şahıslarla ilgili kısa bilgiler ve iktibasların kaynak yönlendirmeleri de aynı şekilde günümüz Türkçesi kısmında yer almaktadır. Öte yandan eserdeki Arapça pasajlar günümüz Türkçesi kısmında tercüme edilerek verilmiş, kendi verdiği yerde müellifin tercümesi esas alınarak bir sadeleştirme çalışması yapılmıştır.

"dün"den öğrendiklerinle "bugün"ü yaşamak "yarın"ları aydınlatır.

Tenkitli Metin

[S1b / H1b / T1a]

Deste-bend-i Reyḥān [1] der Terceme-i Ümmü Ḥarām binti Milḥān raḍıye ʿanhe'r-Raḥmān teʿālā şānuhū [2]

بِسمِ اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحيم

Ḥamd-ı bī-nihāye ve sitāyiş-i bī-ġāye Ḫallāḳ-ı Cihān, Ḫudā-yı Müteʿāl *celle şānuhū ve ʿamme inʿāmuhū*[3] cenāb-ı ʿizzetiniñ ẕāt-ı eḥadiyyu'ṣ-ṣıfātına maḫṣūṣ ve ṣalavāt-ı ṭayyibāt, Nebiyy-i Muḫtār *ṣallallāhu teʿālā*[4] *ʿaleyhi ve sellem* ḫażretleriniñ ravża-i muṭahharalarına īṣār ve nisār olunup aṣḥāb-ı kirām ve aḥbāb-ı ẕevi'l-iḥtirāmına tuḥaf-ı taḥiyyāt ve tarżiyye taḳdīm ve icrāsından ṣoñra Ḳıbrıs cezīresinde ġunūde-pister-i şehādet ve merḳad-i raḥmet-merṣadı ziyāret-gāh-ı ahālī olan seyyidetü'ş-şühedāʾ mine'n-nisāʾ Ümmü Ḥarām binti Milḥān *raḍıye ʿanhe'r-Raḥmān*[5] ḫażretleriniñ terceme-i ẕāt-ı ʿişmeti [T1b] ve cezīre-i mezbūreyi teşrīfiniñ keyfiyyeti [S2a] ve vuḳūʿ-ı emr-i

1 Deste-bend-i Reyḥān -S

2 raḍıye ʿanhe'r-Raḥmān teʿālā şānuhū: raḍıye ʿanhā S; [başlık] -T

3 *inʿāmuhū*: *nevāluhū* H

4 *teʿālā* -T

5 *raḍıye ʿanhe'r-Raḥmān*: *raḍıyallāhu ʿanhe'r-Raḥmān* H; *raḍıyallāhu ʿanhā* T

şehādeti ve ādāb-ı ziyāreti, muʿteberāt-ı kütüb-i ḥadīṣden resīde-i naẓar-ı ḳāṣır oldıġı miḳdārı cemʿ ve iltiḳāṭ ve bu evrāḳa ṣebt ve taḥrīr, ومن عُرض عليه ريحان[6] فلا يرده فإنّه خفيف المحمل eṣer-i münīfine bināʾen zīb-i[7] destār-ı iʿtibār olmaḳ ümīdiyle *Deste-bend-i Reyḥān der Terceme-i Ümmü Ḥarām binti Milḥān* dėyü ad vėrildi.

Muḥammedü'bnü ʿAbdillāh [H2a] el-Ḫaṭīb'iñ *Esmāʾu'r-ricāl* nām kitābında ẕikr olunur ki;

أم حرام بنت ملحان بن خالد النجاريّة وهي أخت أم سليم اسلمت وبايعت وكان النبي صلّى الله عليه وسلّم يقيل في بيتها وهي زوجة عبادة بن الصامت ماتت غازية مع زوجها بأرض الروم وقبرها [T2a] بقبرس. وروىٰ عنها ابن أختها أنس بن مالك وزوجها عبادة. قال ابن عبد البرّ لا أقف لها على إسم صحيح غير كنيتها. وكان [S2b]موتها في خلافة عثمان. ملحان بكسر الميم وسكون اللام وبالحاء المهملة وبالنون.

Yaʿnī; Ümmü Ḥarām *raḍıyallāhu ʿanhā* ḥażretleri ḳabīle-i Beni'n-Neccār'dan Ḫālid'iñ oġlı Milḥān'ıñ kerīme-i mükerremeleridir ki Enesü'bnü Mālik *raḍıyallāhu ʿanh*ıñ vālidesi Ümmü Süleym *raḍıyallāhu ʿanhā*nıñ hemşīresi, Enes ḥażretleriniñ ḫālesi, Türkīce tegzesidir. Enṣāriyyedir ki Medīne-i Münevvere'de müteḥalliye-i vişāḥu'ṣ-ṣadr-ı İslām ve mübāyaʿa-i Ḥażret-i Seyyidü'l-enām *ʿaleyhi'ṣ-ṣalātu ve'ṣ-selām* ile iḥrāz ʿale'l-merātib ʿizz ü iḥtirām eylemişler. Server-i kāʾināt *ʿaleyhi efḍalü'ṣ-ṣalavāt*[8] ḥażretleri ḫāne-i [T2b]ʿiffet-lānelerinde aḥyānen ḳaylūle buyurmaḳ ʿādet-i seniyyelerinden idi. ʿUbādetü'bnü'ṣ-Ṣāmit [S3a] ḥażretleriniñ ḫalīle-i celīleleridir. Zevciyle berāber arż-ı Rūm'a ġazā içün çıḳdıḳda şehīde oldı. Ḳabr-i şerīfi Ḳıbrıs cezīresindedir. Hemşīre-zādesi Enesü'bnü Mālik [H2b] [9]

6 ريحانة : ريحان H
7 zīb: zeyb S
8 *efḍalü'ṣ-ṣalavāt*: *efḍalü'ṣ-ṣalavāti ve'ṣ-selām* H
9 *raḍıyallāhu ʿanh* H

Kaynakça

I. Arşiv Belgeleri

BOA, Osmanlı Arşivi. *Cevdet Evkaf [C.EV]*. nr. 188.9387.

BOA, Osmanlı Arşivi. *Cevdet Maarif [C.MF]*. nr. 643151.

BOA, Osmanlı Arşivi. *Hatt-ı Hümayun [HAT]*. nr. 1578.12.0; *HAT*. nr. 527.25886; *HAT*. nr. 669.32662; *HAT*. nr. 699.33714.0.

BOA, Osmanlı Arşivi. *Meclis-i Vala Evrakı [MVL]*. nr. 525.55; *MVL*. nr. 799.10; *MVL*. nr. 799.54.

BOA, Osmanlı Arşivi. *Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayat Evrakı [A.MKT.UM]*. nr. 275.18.

BOA, Osmanlı Arşivi. *Sadaret Mektubi Mühimme Kalemi Evrakı [A.MKT.MHM]*. nr. 5.55.0.

KB.MAA, Kıbrıs Millî Arşiv. *Fetva Eminliği [FE]*. nr. 6.47.2-8; *FE*. nr. 9.65.1.16.

Kara Kaplı Vakfiye Kaydı Defteri. nr. 4.41.28.

Kıbrıs Şer'iyye Sicilleri [KŞS]. nr. 33.130.162-163; *KŞS*. nr. 39.91.171; *KŞS*. nr. 42.10.23; *KŞS*. nr. 44.72.99; *KŞS*. nr. 47.36.55; *KŞS*. nr. 49.139.371; *KŞS*. nr. 49.82.209; *KŞS*. nr. 51.24.55.

Küçük Vakfiye Defteri. nr. 11.12.

II. Kaynak Eserler

Abdullah b. Mübârek el-Mervezî. *Kitâbü'l-Cihâd*. thk. Nezîh Hammâd. Cidde: Dârü'l-Matbû'âti'l-Hadîse, ts.

Ali Enver. *Semâ-hâne-i Edeb*. haz. Sadık Erdem. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Ali el-Kārî, Ebü'l-Hasan Nûreddin Ali b. Muhammed. *Mirkātü'l-mefâtîh şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh*. thk. Şeyh Cemal Aynânî. 11 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001.

Âşık Muhammed b. Ömer el-Hanefî. *Hulâsatü'l-Ahbâr: Semhûdî'nin Medine Tarihinin Tercümesi*. haz. Nurettin Gemici. ed. Muhammed Said Güler. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2022.

Bâkî. *Fezâ'ilü'l-cihâd: Cihâdın Faziletleri*. haz. Cevdet Dadaş - Ermiş Dandan. ed. Mücahit Kaçar. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2025.

---------- *Hayâtü'l-kulûb bi-rivâyâti Ebî Eyyûb: Gönüllerin Dirliği - Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Hadis Rivayetleri*. haz. Gülşah Taşkın - Arzu Atik - Güler Doğan Averbek. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2022.

---------- *Me'âlimü'l-yakîn fî sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*. İstanbul: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye, 403.

Bediüzzaman Said Nursî. *Mektubât*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016.

Belâzürî, Ebü'l-Hasan Ahmed b. Yahyâ. *Fütûhu'l-büldân: Ülkelerin Fetihleri*. çev. Mustafa Fayda. İstanbul: Siyer Yayınları, 2013.

Benlizâde Mahmûd-ı Mağnisavî. *Terceme-i Ravzatü'l-ahbâb*. 3 Cilt (2-3. ciltler bir arada). İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1268/1852.

Beyhakī, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn. *el-Medhal ilâ 'ilmi's-sünen*. not ve thr. Muhammed Avvâme. 2 Cilt. Cidde - Medine: Dârü'l-Minhâc - Dârü'l-Yüsr, 2016.

Brown, Edward G. *A Descriptive Catalogue of the Oriental Mss. belonging to the Late E. G. Browne*. ed. Reynold A. Nicholson. Cambridge: Cambridge University Press, 1932.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil. *Câmi'u's-sahîh*. trk. Muhammed Fuâd Abdülbâki. Amman: Mektebetü Feyyâz, 2011.

Bursalı Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. haz. M. A. Yekta Saraç. 3 Cilt. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2016.

Cobham, Claude Delaval (ed. and trans.). "The Story of Umm Ḥarám". *Journal of the Royal Asiatic Society* (1897), 81-101.

---------- *Excerpta Cypria*. Cambridge: Cambridge University Press, 1908.

Dâvûd-i Karsî. *Kasîde-i Nûniyye Şerhi*. İstanbul: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa, 1177/3.

Ebû Nuaym el-İsfahânî. *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakātü'l-asfiyâ*. 2 Cilt. Kahire: Dârü'l-Fikr, 1416/1996.

Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehemmed Zıllî. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi - 9. Kitap*. haz. Yücel Dağlı - Seyit Ali Kahraman - Robert Dankoff. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

Fatîn Davud. *Hâtimetü'l-eş'âr*. haz. Ömer Çiftçi. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, e-kitap, 2017.

Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed. *İhyâu 'ulûmi'd-dîn*. thk. Ahmed İnâye - Ahmed Zehve. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, 2014.

Hafâcî, Şehâbeddin Ahmed b. Muhammed. *Nesîmü'r-riyâz fî şerhi Şifâ'i'l-Kādî 'İyâz*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1327.

Halepli İbrahim Çelebi. *Emir Sultan Menakıbnamesi: Vesîletü'l-Metâlib fî Cevâhiri'l-Menâkıb*. haz. Ömer Said Güler. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2021.

Halîfe b. Hayyât. *Kitâbü't-Tabakāt*. thk. Ekrem Ziyâ el-Ömerî. Bağdat: Bağdat Üniversitesi, 1387/1967.

---------- *et-Târîh (Târîhu Halîfeti'bni Hayyât)*. thk. Ekrem Ziyâ el-Ömerî. Riyad: Dâru Taybe, 1985.

Hasan Hilmi Efendi. *Destebend-i Reyhân der Terceme-i Ümmü Harâm binti Milhân*: (**1**) İstanbul: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi: Hacı Mahmud Efendi, 4955; (**2**) müst. Hafız Ali Hulûsi. İstanbul: İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, K.1047; (**3**) İstanbul: İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, K.164; (**4**) Ankara: Millî Kütüphane-Ankara, Yazmalar, 4688.

Hatîb et-Tebrîzî, Muhammed b. Abdullah. *el-İkmâl fî esmâi'r-ricâl* (*Mişkâtü'l-Mesâbîh* adlı eseri içerisinde [3. ciltte]). thk. M. Nâsırüddin el-Elbânî. Dımaşk: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, 1961.

Herevî, Ali b. Ebî Bekr. *Kitâbü'l-İşârât ilâ ma'rifeti'z-ziyârât → A Lonely Wayfarer's Guide to Pilgrimage: 'Alî ibn Abî Bakr al-Harawî's Kitâb al-Ishârât ilâ Ma'rifat al-Ziyârât*. çev. Josef W. Meri. Princeton - New Jersey: The Darwin Press, 2004.

Hersekli Mehmed Kâmil. *Metâli'u'n-nücûm*. 2 Cilt (nâ-tamam). Dersaâdet: Mahmud Bey Matbaası, 1307-1309.

İbn Asâkir, Ebü'l-Kāsım Ali b. Hasan ed-Dımaşkī. *Târîhu medîneti Dımaşk: Terâcimü'n-nisâ*. thk. Sekîne eş-Şihâbî. Kahire: Dârü'l-Fikr, 1982.

İbn Hacer el-Askalânî, Ebü'l-Fazl Şehâbeddin Ahmed b. Ali. *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi Buhârî*. thk. Abdülkādir Şeybe el-Hamd. 13 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Melik Fehd, 1421/2001.

---------- *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*. thk. Halîl Me'mûn Şihâ. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 2010.

---------- *Tehzîbü't-Tehzîb*. 12 Cilt. Haydarabad: Matba'atü'l-Meclisi Dâireti'l-Ma'ârifi'n-Nizâmiyyeti'l-Kâine, 1327.

İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İmâdüddin İsmâil b. Şehâbeddin Ömer. *el-Bidâye ve'n-nihâye: Büyük İslâm Tarihi*. çev. Mehmet Keskin. 15 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, ts.

İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed. *Kitâbü't-Tabakâti'l-kebîr*: (**1**) thk. Ali Muhammed Ömer. 11 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1421/2001; (**2**) ed. Adnan Demircan. 11 Cilt. İstanbul: Siyer Yayınları, 2016.

İbn Tağrîberdî, Ebü'l-Mehâsin Cemâleddin Yûsuf. *en-Nücûmü'z-zâhire fî mülûki Mısır ve'l-Kāhire*. not. Muhammed Hüseyin Şemseddin. 16 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.

İbnü'n-Nehhâs ed-Dımaşkī, Ebû Zekeriyyâ Muhyiddin Ahmed b. İbrâhim. *Meşâri'u'l-eşvâk ilâ mesâri'i'l-uşşâk*. thk. İdrîs Muhammed Ali - Muhammed Hâlid İstanbulî. Beyrut: Dârü'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1423/2002.

İsmâil Sâdık Kemal. *Zikr-i Ashâb-ı Küllî-i Düğümlü Baba*. Millî Kütüphane-Ankara: Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, 06 Hk 158/1.

Kādî İyâz, Ebü'l-Fazl İyâz b. Mûsâ el-Yahsubî. *eş-Şifâ bi-ta'rîfi hukūki'l-Mustafâ*. Kahire: Dârü'l-Hadîs, 1325.

Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi. *Ravzatü'l-ebrâr*. Bulak: Bulak Matbaası, 1248.

Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şehâbeddin Ahmed b. Muhammed. *İrşâdu's-sârî li-şerhi Sahîhi Buhârî*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.

Kâtib Çelebi. *Tuhfetü'l-kibâr fî esfâri'l-bihâr*. haz. İdris Bostan. Ankara: T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı, 2008.

Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi: Şiirler: (**1**) [haz.] Harid Fedai. Lefkoşa: KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987; (**2**) [haz.] Harid Fedai. Lefkoşa: Eren Yayıncılık, 2000.

Kıbrıslı Âşık Kenzi Divanı. [haz.] Harid Fedai. 3 Cilt. Lefkoşa: KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.

Kıbrıslı Hilmî: Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânçesi ve Diğer Şiirleri. [haz.] Beyhan Kesik - Hamza Koç - Kübra Kaçar. İstanbul: Kesit Yayınları, 2018.

Manastırlı İsmâil Hakkı. *Metâlib-i İrfâniyye ve İzâhât-ı Nûniyye*. Dersaâdet: Şirket-i Sahâfiyye-i Osmâniyye, 1312.

Mariti, Abbé Giovanni. *Travels in the Island of Cyprus*. çev. Claude Delaval Cobham. Cambridge: Cambridge University Press, 1909.

Mehmed Süreyya. *Sicill-i Osmanî*. haz. Nuri Akbayar. 6 Cilt. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Mehmed Tevfik. *Kâfile-i Şu'arâ*. haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz - Hanife Koncu - Müjgan Çakır. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, e-kitap, 2017.

Mustafa Nuri Paşa. *Netâyicü'l-vukuât*. haz. Neşet Çağatay. 4 Cilt (1-2. ve 3-4. ciltler bir arada). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1979.

Mizzî, Ebü'l-Haccâc Cemâleddin Yûsuf b. Abdurrahman. *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1413/1992.

Münâvî, Zeynüddin Muhammed Abdürraûf b. Tâcilârifîn. *Feyzu'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-sagīr*. thk. Ahmed Abdüsselâm. 6 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.

Müslim, Ebû Hüseyin b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbûrî. *Câmi'u's-sahîh*. trk. Muhammed Fuâd Abdülbâki. Amman: Mektebetü Feyyâz, 2010.

Rûdânî, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed. *Cem'u'l-fevâid: Büyük Hadis Külliyatı*. çev. Naim Erdoğan. thr. Yusuf Özbek. 3 Cilt. İstanbul: İz Yayıncılık, 2014.

Sâlih b. Yahyâ. *Kitâbu Târîhi Beyrût*. haz. P. L. Cheikho. Beyrut: Imprimerie Catholique, 1927.

Sünen-i Tirmizî Tercemesi. çev. Osman Zeki Soyyiğit. 6 Cilt. İstanbul: Yunus Emre Yayınevi, ts.

Şemseddin Sâmi. *Kāmûsü'l-a'lâm*. 6 Cilt. İstanbul: Mihran Matbaası, 1308/1891.

Şeyh İbrahim Efendi. *Nihâyetü'l-i'tisâm li-Ümmi Harâm*. İstanbul: İBB Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, K.1039.

Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*. thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim. 10 Cilt. Kahire: Dârü'l-Ma'ârif, 1967.

Taşköprizâde Ahmed Efendi. *eş-Şakā'iku'n-Nu'mâniye fî 'ulemâi'd-Devleti'l-'Osmâniye*. haz. Ahmed Subhi Furat. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1985.

Zehebî, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed. *Tecrîdu esmâi's-sahâbe*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, ts.

---------- *Tezhîbü't-Tehzîbi'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl*. thk. Müs'ad Kâmil - Mecdî es-Seyyid Emîn. 11 Cilt. Kahire: Fârûku'l-Hadîse, 1425/2004.

III. Araştırma Eserleri

II. Uluslararası Hala Sultan'a Vefa Sergisi - 15-19 Aralık '17 | Lefkoşa / KKTC. haz. Refik Turan v.dğr. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.

Ahmad, Maulvi Mohammad Inayat. *The Authenticated Miracles of Mohammad*. New Delhi: Award Publishing House, 1982.

Algül, Hüseyin. *Hz. Muhammed (s.a.v)'in Yakını Kıbrıs Şehidi: Hala Sultan / Ümmü Haram Bint-i Milhan*. İzmir: Gonca Yayınevi, 1985.

Altıkulaç, Tayyar. "Zehebî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/180-188. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

An, Ahmet. *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler (1782-1899)*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

Aruçi, Muhammed. "Hersekli Mehmed Kâmil Bey". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/235. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Atar, Fahrettin. "Fetva". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/486-496. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

---------- "Tahiyyetü'l-Mescid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/410. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Aydın, Abdullah. "Osmanlı Devleti'nin Unvan Sahibi Divan Şairleri". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 4/13 (2017), 534-565.

Aykaç, Mehmet. "Harâm b. Milhân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 16/106. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Banarlı, Nihad Sâmi. *Şiir ve Edebiyat Sohbetleri*. 2 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1982.

Başoğlu, Tuncay (ed.). "Ümmü Harâm". *Temel İslam Ansiklopedisi*. 8/254. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2021.

Câsim, Leys Suûd. "İbn Abdülber en-Nemerî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/269-272. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Çelik, Ali. *Tarihte Kıbrıs ve Hala Sultan*. İzmir: Işık Yayınları, 2005.

Çiçek, Kemal. "Kıbrıs / Osmanlı Dönemi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/373-379. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Çoruh, Haydar. *Sultan İkinci Mahmud Döneminde Kıbrıs (1808-1839)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.

Çuhadar, Mustafa - Yiğit, İsmail. "İbn Tağrîberdî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/385-388. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Dalyan, Ayşe. "Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi'nin Sanat Anlayışı". *Turnalar: Uluslararası Türk Dili Edebiyat ve Çeviri Dergisi* 64 (2016), 10-17.

Demir, Mustafa. "Türk İslam Edebiyatında Manzum Bir Sahabe Biyografisi: Zikr-i Ashâb-ı Küllî-i Düğümlü Baba". *Littera Turca* 9/3 (2023), 519-544.

Demirkent, Işın. "Kıbrıs / Tarih". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/371-373. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Demiryürek, Mehmet. "Kıbrıs Hala Sultan Tekkesi Evkafı". *Osmanlı Döneminde Kıbrıs Vakıfları*. ed. Mehmet Mahfuz Söylemez. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, 2017.

---------- "Kıbrıs Hala Sultan Tekkesi Şeyhleri Üzerine Bir Araştırma (1570-1878)". *Belleten* 294/82 (2018), 483-510.

---------- "Kıbrıs Temettuat ve Nüfus Defterlerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Hala Sultan Tekkesi". *Kıbrıs'ın Fethi ve Hala Sultan*. ed. İsmail Güleç - Haşim Şahin. 141-152. Lefkoşa: Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları, 2017.

---------- "XIX. Yüzyıl Kıbrıs Esnaf Teşkilatı Üzerine Bazı Tesbitler". *Tarih Araştırmaları Dergisi* 28/45 (2009), 13-42.

---------- "XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Kıbrıs Hala Sultan Evkafı Mütevellileri (1722-1878)". *Gazi Akademik Bakış* 24/12 (2019), 327-339.

Dinç, Güven. *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs (1800-1839)*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.

Erdoğru, M. Akif. "Kıbrıs'ın Fethi İçin Düşülen Birkaç Türkçe Mısra". *Kıbrıs'ta Osmanlılar*. 2/152-153. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2009.

Ertan, Veli. "Hakses, Ali Rıza". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/210. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Ertaş, Mehmet Yaşar. "Osmanlı Devrinde Yazılmış Bir Hala Sultan Biyografisi: Destebend-i Reyhân der Tercüme-i Ümmü Harâm binti Milhân". *Kıbrıs'ın Fethi ve Hala Sultan*. ed. İsmail Güleç - Haşim Şahin. 87-100. Lefkoşa: Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları, 2017.

Erünsal, İsmail E. *Osmanlılarda Kütüphane ve Kütüphanecilik*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015.

Gorceğiz, Seda - Çelebi, Turan. "Edebiyatımızda Na't Yazma Geleneği ve Kıbrıs Müftüsü Hilmi Efendi'nin Na'tı Üzerine Bir Değerlendirme". *İkinci Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu*. yay. haz. Ulvi Keser. 2/371-379. Ankara: Kıbrıs Türk Kültür Derneği, 2011.

Gök, Ömer. "Osmanlılar Döneminde Yarım Kalan *Bir İstî'âb* Tercümesinin Serencamı ve Yazma Tanıtımı". *Diyanet İlmî Dergi* 57 (2021), 675-712.

Güleç, İsmail. "Kendi Şiirleri Işığında Hilmi Efendi'nin Şairliği". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 1/2 (2018), 17-24.

Güler, Zekeriya. "Selefilik ve Hadisleri Yorumlama Biçimi". *Tarihte ve Günümüzde Selefilik / Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı (8-10 Kasım 2013)*. ed. Ahmet Kavas. 179-189. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.

---------- "Şehit Olmak İsteyen Kadın: Ümmü Harâm". *Kırk Hadiste Kadın ve Aile*. 171-174. İstanbul: Uysal Yayınları, 2004.

Hill, George. *Kıbrıs Tarihi: Osmanlı ve İngiliz İdaresi Dönemi 1571-1948*. çev. Nazım Can Serbest. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.

İnanç, Yonis. "Reîsülkurra Abdullah Eyyûbî: Hayatı ve Eserleri". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/29 (2014/1), 107-128.

İpşirli, Mehmet. "Taşköprizâde Kemâleddin Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/152-154. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

İsen, Mustafa. *Tezkireden Biyografiye*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2010.

Jennings, Ronald C. *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Meditteranean World 1571-1640*. New York - London: New York University Press, 1993.

Kaçan Erdoğan, Meryem. "Osmanlı Kıbrısı'nda Menteşzade Ailesi Tarafından Kurulan Vakıflar". *Tarihte Kıbrıs (İlkçağlardan 1960'a Kadar)*. ed. Osman Köse. 2/739-784. Lefkoşa: Akdeniz Karpaz Üniversitesi, 2017.

Kandemir, M. Yaşar. "İbn Hacer el-Askalânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/523-524. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

---------- "el-Kemâl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/223. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

---------- "Münâvî, Muhammed Abdürraûf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/571-573. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

---------- "Ubâde b. Sâmit". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/13-14. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

---------- "Ümmü Harâm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/321-322. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

---------- "Ümmü Süleym". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/330-331. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Kaplan, Yunus. "Son Dönem Kıbrıslı Divan Şairi Hasan Hilmî Efendi ve Bilinmeyen Şiirleri". *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 1/2 (2018), 33-48.

Kara, Adem - Çelik, Cemil. "Kıbrıs'ta Vakıf Yönetimi ve Denetimi Sorunu". *History Studies* 3/3 (2001), 161-175.

Kara, Ahmet Sinan. *Osmanlı Devleti'nin Son Yüzyılında Müftülük: Müftülerin Eğitim, Tayin, Azil ve Sosyal Hayattaki Konumları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Karakartal, Oğuz - Fedai, Harid - Aktaş, Abdullah. "Türk / Kıbrıs'ta Türk Dili ve Edebiyatı / Edebiyat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Aniklopedisi*. 41/522-525. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Karakaya, Ebru. "Kıbrıs / Mimari". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/383. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Kaya, Nevzat. "Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/381-383. Ankara: TDV Yayınları, 2001.

Kılıç, Mahmut Erol. "Uşşâkıyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/232-233. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Koca, Ferhat. "İbnü'n-Nehhâs ed-Dımaşkī". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/176-177. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

Konur, İsmet. *Kıbrıs Türkleri*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1938.

Köprülü, Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1984.

Köse, Saffet. "İbn Vehb". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/441-442. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Küçük, Raşit. "Abdullah b. Mübârek". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/122-124. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri. "Semhûdî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/489-491. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Kütükoğlu, Bekir. "Sâfî Mustafa Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/471-472. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Önkal, Ahmet. "Bi'rimaûne". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/195-196. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Özel, Ahmet. "Ali el-Kârî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/403-405. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Özgül, M. Kayahan. *Dîvan Yolu'ndan Pera'ya Selâmetle: Modern Türk Şiirine Doğru*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.

Özkaya, Yücel - Akyıldız, Ali. "Muhassıl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/18-20. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Özkaya, Yücel. *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Özkul, Ali Efdal. "Osmanlı İdaresinde Kıbrıs'ta Görev Yapan Müftüler ve Faaliyetleri (1571-1878)". *Turkish Studies* 8/7 (2013), 459-485.

---------- "The Ottoman Empire's Tax Policy in Eighteenth Century Cyprus". *Archivum Ottomanicum* 32 (2015), 53-81.

Özoran, Beria Remzi. "Kıbrıs'ta Sultan Mahmut Kütüphanesi". *Türk Kültürü* 92 (1970), 513-515.

Öztürk, Mehmet Cemal. "Arşiv Belgelerine Göre Kıbrıs Tekkeleri ve Hala Sultan Tekkesi". *Kıbrıs'ın Fethi ve Hala Sultan*. ed. İsmail Güleç - Haşim Şahin. 101-119. Lefkoşa: Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları, 2017.

Parmaksızoğlu, İsmet. *Kıbrıs Sultan İkinci Mahmud Kütüphanesi*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, 1964.

Sabbâh, Ali b. Abdullah. *İşkâl ve cevâbuhû fî hadîsi Ümmi Harâm binti Milhân*. Riyad: Dârü'l-Muhaddis, 1425.

Sarıçam, İbrahim. "Neccâr (Benî Neccâr)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/480-481. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Sevim, Tuba. *Ümmü Harâm bint Milhân ve Hadis Rivayetindeki Yeri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Lisans Tezi, 2012.

Smith, Margaret. *Râbia: Bir Kadın Sûfî*. çev. Özlem Eraydın. İstanbul: İnsan Yayınları, 2014.

Söylemez, Mehmet Mahfuz. "Kıbrıs II. Mahmut Kütüphanesi ve Havi Olduğu Yazmalar Üzerine Notlar". *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 1/1 (2015), 21-37.

Stavrides, Theoharis. "Lists of Governors, Prelates and Dragomans of Cyprus (1571-1878)". *Ottoman Cyprus: A Collection of Studies on History and Culture*. ed. Michalis N. Michael v.dğr. 357-366. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2009.

Tabakoğlu, Ahmet. *Türkiye İktisat Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2008.

Tanman, M. Baha. "Hala Sultan Tekkesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/225-227. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Turan, Osman. "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri". *Belleten* 28/110 (1964), 209-227.

---------- *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2014.

Türcan, Zişan. *Hadis Şerh Geleneği*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Türer, Osman. "Ebû Nuaym el-İsfahânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/201-204. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1970.

Yaraşır. Ömer - Yeniasır, Mustafa. "Kıyafet Reformunu Destekleyen Kıbrıs Müftüsü Hasan Hilmi Efendi'nin Şiirinde Fes". *Kesit Akademi Dergisi* 11 (2017), 245-255.

Yardım, Ali. "el-İstîâb". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 23/314-315. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Yavuz, Yusuf Şevki - Avcı, Casim. "İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/543/549. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Yazıcıoğlu, Mustafa Sait. "Hızır Bey ve Kasîde-i Nûniye'si". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26 (1983), 549-588.

Yılmaz, Necdet. “Kıbrıs’ta Hala Sultan Tekkesi ve Son Şeyhi Musa Kâzım Efendi”. *Tarihte Kıbrıs*. ed. Osman Köse. 2/809-821. Lefkoşa: Akdeniz Karpaz Üniversitesi, 2017.

Yurdakul, İlhami. “Kıbrıs (Lefkoşa) Kadılığı ve Kadıları (1571-1878)”. *Osmanlı Döneminde Kıbrıs*. ed. Mehmet Mahfuz Söylemez - İbrahim Çapak - Halil Ortakçı. 381-408. İstanbul: Bağcılar Belediyesi, 2016.

Yücer, Hür Mahmut. “Kıbrıs’ta Bir Halidî-Ziyâî Hala Sultan Türbedârı Ünyeli Musa Kazım Efendi”. *Osmanlı Döneminde Kıbrıs*. ed. Mehmet Mahfuz Söylemez - İbrahim Çapak - Halil Ortakçı. 352-374. İstanbul: Bağcılar Belediyesi, 2016.

IV. Dijital Kaynaklar

Türkçe Kur’an Mealleri. https://www.kuranmeali.com/

82 İl 82 Sahabi. Erişim 16 Haziran 2025. http://www.82il82sahabi.com/lefkose/lefkose.htm

Kubbealtı Lugati. https://www.lugatim.com/

Digital Cobham. Erişim 27 Şubat 2024. http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/term_details.aspx?bioId=93615

The British Museum (TBM), “Claude Delaval Cobham”. Erişim 27 Şubat 2024. http://www.wsacy.com/DigitalCobham_5.0/index.html#intro

Union Catalogue of Manuscripts from the Islamicate World, “Y. 9 (University Library, Cambridge University)”. Erişim 24 Ağustos 2026. https://www.fihrist.org.uk/catalog/manuscript_12477#availability

Genel Dizin

I. Ahmed 41
II. Mahmud 93, 147-149, 153, 154, 156-158, 254, 255, 257
II. Mahmud Kütüphanesi 148, 156, 158, 254, 257
II. Osman 41
II. Selim 54, 157, 168, 196
IV. Mustafa 93

A

Abdullah b. Mübârek 30, 39
Abdullah b. Nevfel 102, 124, 125, 135
Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu 180
Abdullah Râmiz Paşa 88
Abdülmuttalib 191, 209
ahkâmü’l-hadîs 25, 222
Ahmed b. Hanbel 22, 37, 164
Ahmed Hulûsi Efendi 106-109, 115, 117
Âişe Hanım 150
Akabe biatları 20, 185
Ali b. Ebî Bekr el-Herevî 56, 57
Ali el-Kārî 28, 96, 98, 122, 132, 220
Ali Rıza Hakses 110, 111, 174
Ali Şîr Nevâî 54
Âmir b. Mâlik 27
Âmir b. Sa‘sa‘a 19, 27
Amr b. Kays en-Neccâr 38
Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye 147
Ashâb-ı Suffe 34
Aşere-i Mübeşşere 34
Âşık Kenzî 155
Atâ b. Yesâr 22, 245
Atâullah b. Fazlullah 54
Ayasofya Camii (Lefkoşa) 158
Ayasofya Mahallesi 149

B

Baf 55
Bâkī 26, 31
Barsbay, Melikü’l-eşref Seyfeddin 54, 168, 196, 213
Bedir Savaşı 20, 27, 33, 38, 185, 202
Bediüzzaman Said Nursî 62, 63
Bedreddin el-Aynî 26, 27, 167
Belâzürî 43, 44, 55, 58, 105
Belkıs Hanım 150

Benî Adî 33
Benî Neccâr 19, 33, 38, 101, 122, 132, 184, 191, 202, 209, 245
Benî Sâlim 49
Benlizâde Mahmûd-ı Mağnisavî 54
berâat-i istihlal 100
Berâ b. Mâlik 245
Beyhakī 22, 96, 129
Beyrut 46
Beyt-i Makdis 185, 203 *(ayrıca bk. Kudüs)*
el-Bidâye ve'n-nihâye 22, 24, 36, 45, 46, 58, 60
Bi'rimaûne 19, 26, 27
British Museum 104, 107
Buhârî 19, 22-24, 26-28, 34, 38, 44, 45, 47, 51, 97, 101, 123, 129, 132-134, 148, 164-168, 191, 196, 203, 204, 207, 209, 210, 214, 220
Burcî Memlükleri 54, 213
Bursalı Mehmed Tahir 142
Büyük Menteş Ağa 150

C

Câmi'u's-sagīr 24, 25, 98, 100, 121, 125, 131, 136, 185, 220
Câmi'u's-sahîh 19, 22-24, 27, 44, 45, 47, 51, 97, 129, 132, 134, 164, 165, 185, 201, 204, 207
Cemmâilî 37, 67
Cenevizliler 125, 135
Cobham, Claude Delaval 74, 98, 103-109, 114, 115, 117, 261
Cüz-i Müstakil 192, 209

D

deniz seferi 24
Dımaşk 49 (ayrıca bk. Şam)
Doğu Akdeniz 20, 247
Dört Halife 12, 161

E

Ebû Dâvûd 22, 32, 164
Ebû Eyyûb el-Ensârî 17, 24, 61, 234
Ebû Nuaym el-İsfahânî 34, 35, 45, 52, 55, 56, 68
Ebû Saîd el-Hudrî 188
Ebû Talha 47
Ebû Zer 44, 52, 102, 124, 135
Ebü'd-Derdâ 31, 102, 124
Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî 35, 36, 46
Ebü'l-Mehâsin el-Hüseynî 37, 47
Edward G. Brown 106, 109, 115, 116, 260
elsine-i selâse 153
Enes b. Mâlik 19, 22, 23, 37, 45-47, 97, 101, 122, 123, 132, 133, 164, 184-186, 189, 192, 194, 202, 203, 207, 211, 230, 245
Esmâu'r-ricâl / Esmâu'r-ruvât 98, 100, 120, 184, 202
Evliya Çelebi 57
Excerpta Cypria 104, 108
Eyüp Sultan 17 (ayrıca bk. Ebû Eyyûb el-Ensârî)
Eyüp Sultan Camii 143

F

Fâhte bt. Karaza 43, 196, 214
Fatîn Efendi 145, 148
Fatîn Tezkiresi 156
Ferruh Ağa 150
Fezâilü'l-cihâd 31
fikhu'l-hadîs 25, 202, 222
Filistin 50, 101, 122, 132, 185, 203

G-Ğ

Girne 55
Ğumeysa 40, 48, 185, 202

H

Hacı Mustafa Efendi 150
Haçlılar 31, 203
hadis şerhleri 20, 28, 227
Hafız Ali Hulûsi 111, 112, 176
Hâfız-ı Dimyâtî 25, 26, 169, 192, 194, 209, 212
Hala Sultan Camii 251
Hala Sultan Tekkesi 13, 64, 71, 73-75, 78-86, 89-91, 100, 103, 105, 106, 109, 115, 142, 158, 159, 163, 217, 218, 252
Halîfe b. Hayyât 20, 34, 43, 44, 52
Halvetiyye 82, 83, 217
Harâm b. Milhân 19, 26, 27
Hatîb et-Tebrîzî 36, 50, 132, 167, 202, 203, 220
Hatîbü'l-Bağdâdî 50
Hatice Hanım 150
Hazrec 19, 33, 245
Hendek Savaşı 20, 33
Hersekli Mehmed Kâmil Bey 40, 41, 268
Hızır Bey 60, 61, 168, 207, 208, 220, 231
Hilyetü'l-evliyâ 34, 35, 56
Hişâm b. Ammâr 56, 57
Hudeybiye Antlaşması 20
Humus 20, 49, 50-52, 185, 203, 245, 246
Huneyn Savaşı 19, 245
Hüsâmeddîn-i Uşşâkī 82
Hz. Âişe 166, 187, 204
Hz. Âmine 101, 122, 133
Hz. Muâviye 20, 24, 43, 53, 58, 60, 102, 125, 135, 171, 189, 192, 193, 195, 196, 207, 210, 212-214
Hz. Osman 20, 50, 52, 53, 58, 102, 124, 125, 135, 171, 185, 189, 192, 195, 202, 207, 210-212
Hz. Ömer 20, 50-52, 102, 125, 135, 185

İ

İbn Abdülber 36, 169, 185, 191, 194, 202, 209, 211
İbn Asâkir 20, 50, 51, 53, 56
İbn Ebî Hâtim 34
İbn Hacer el-Askalânî 28, 37-39, 47, 48, 67, 98, 122, 132, 167, 220
İbn Hibbân 22, 34, 166
İbn Kesîr 22-24, 36, 45, 46, 58, 60
İbn Mâce 22, 24, 31, 165, 166, 211
İbn Sa'd 33, 37, 38, 51
İbn Tağrîberdî 53, 105
İbn Vehb 99, 101, 122, 133, 220
İbnü'l-Esîr 24, 39, 40, 46, 105
İbnü'n-Nehhâs 30, 31
İmam Gazzâlî 168, 172, 220
İmam Mâlik 37, 169, 202, 211
İmam Münâvî 28, 98, 125, 136, 220
İmam Nevevî 28, 169, 191, 195, 209, 212
el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe 39, 98, 122, 132, 220
el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb 36, 41, 74
İsmâil Sâdık Kemal 42, 268
İstanbul 17, 24, 31, 32, 57, 60, 82, 85, 90, 93-95, 100, 108, 130, 147, 152, 154, 156, 168, 207, 255

J

Journal of the Royal Asiatic Society 98, 103, 117, 261

K

Kâ'b b. Züheyr 157
Kabru'l-acûz 55, 196, 213

Kādî İyâz 166, 167, 187, 204, 206, 220
el-Kâmil fi't-târîh 46, 105
Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi 54, 57, 168, 171, 195, 212, 213, 232
Kasımpaşa Uşşâkī Dergâhı 81, 85, 253
Kasîde-i Bürde 157
Kasîde-i Nûniyye 60, 62, 168, 190, 207, 220, 231
Kastallânî 26, 28, 58, 167, 189, 191, 195, 196, 207, 209, 210, 212, 214, 220
Kıbrıs 17, 18, 20, 24, 30, 32, 40, 42-46, 49, 50, 52-59, 61, 62, 64, 65, 73, 78, 81-83, 87-89, 91-94, 100, 102-107, 112, 121, 125, 131, 141-143, 145-147, 149, 151-161, 168-172, 176, 178, 179, 184, 194-196, 201, 202, 211-214, 217, 218, 245-248, 250, 254, 256, 257, 267
Kıbrıs Destanı 155
Kitâbu Tabakāti'l-kebîr 33
Kitâbü'l-Cihâd 30
Kitâbü'l-İşârât ilâ ma'rifeti'z-ziyârât 56, 57
Kitâbü't-Tabakāt 34
Kornesios Hacıyorgiyakis 93, 94
Kubâ 49, 53, 101, 122, 245
Kubâ Mescidi 49
Kudüs 20, 50, 102, 103, 125, 126, 132, 135, 137, 224, 246
Kütüb-i Sitte 19, 25, 37, 47, 67, 98, 164, 220, 245

L

Larnaka 55, 57, 104, 158, 245, 250
Lefkoşa 55, 69, 81, 82, 108, 146, 147, 149, 157, 158, 253, 257
Limasol 55

M

Magosa 55
Manastırlı İsmâil Hakkı 61, 62
Mariti, Abbé Giovanni 74, 105
Medine 33, 37, 49, 50, 52, 53, 74, 96, 101, 102, 135, 184, 202, 205, 245, 246
Mehmed Âkil Efendi 83, 106
Mehmed Latif 112, 176
Mehmed Sâdık Efendi 108
Mehmet Şevket Eygi 180, 266
Mekke'nin fethi 20
Memlük Devleti 54, 213
Menteş Ağa 150
Menteşe Beyliği 145
Metâli'u'n-nücûm 40, 41, 268
el-Mevâhibü'l-ledünniyye 26
Mevlânâ 151
Mevlevîlik 151
Mısır 53, 54, 213
Mikdâd b. Amr 44
Mizzî 37, 38, 45, 47, 55, 67
Moğollar 31, 92
Mu'cemü'l-evsat 22
Mu'cemü'l-kebîr 22
Mu'cizât-ı Ahmediyye 62
muhaddis şehir tarihçileri 50
muhassinât-ı lafziyye 228
muhassinât-ı ma'neviyye 230
el-Muntazam fî târîhi'l-mülûk ve'l-ümem 46
Mus'ab ez-Zübeyrî 34
Musa İrfan Bey 152
Mustafa Edib Efendi 83, 106
Muvatta' 22, 169, 202
Müftîzâde Hacı Ahmed Efendi 150
Müleyke bt. Mâlik 34, 41, 245
Müslim 19, 22-24, 27, 28, 47, 97, 129, 134, 164, 165, 170, 201, 204, 207, 220
Müsned 22, 37, 166

N

Nâbî 154
Namık Kemal 156
Neccâroğulları 19, 33, 38, 245
Nedim 154
Nesâî 22, 158
Nikola Nikolidi 93
en-Nücûmü'z-zâhire 53, 105

O

Osmanlı klasik çağı 26, 31, 114

R

Râbiatü'l-Adeviyye 35
Ravzatü'l-ahbâb 54, 59
Ravzatü'l-ebrâr 54, 55, 58, 59, 168, 195, 212, 213, 220, 232
Reîsülkurrâ Abdullah Eyyûbî 143
Remle (kişi adı) 100, 121, 131, 185, 202
Remle (yer adı) 50, 52, 102, 103, 125, 126, 134, 137, 185, 203, 224
ricâl-i hadis 18, 131
Romalılar 115
Royal Asiatic Society 98, 103, 104, 117, 261
Rûdânî 24, 27, 47
Rümeysa 47, 48, 100, 131, 202

S

Sâfî Mustafa Efendi 41, 42
Saîd b. Zeyd 102, 124, 135
Sâlih b. Yahyâ 46, 53
seci 228
Sehle 100, 121, 131, 185, 202, 211
Semhûdî 49, 50
Seyahatnâme 57
Seyyid Hasan Ağa 87-89, 91, 93, 114, 121, 131, 217
Seyyid Mehmed Cemâleddin Efendi 81
Seyyid Mehmed Emin Efendi 159
Seyyid Mehmed Rıza Efendi 81
Sıdkī 169, 213
Siyeru a'lâmi'n-nübelâ 39, 131
sultânu'ş-şuarâ 147, 151, 152, 255
Suriye 20, 49-51
Sünen 22, 24, 31, 97, 136, 165, 166, 211
Süyûtî 24, 98, 131, 136, 220

Ş

Şam 20, 30, 45, 49, 50, 52, 53, 99, 102, 125, 126, 135, 136, 171, 185, 195, 196, 202, 210, 212, 213, 245, 246
Şeddâd b. Evs 44, 52, 102, 124, 135
Şehâbeddin el-Hafâcî 28, 168, 187, 188, 190, 192, 193, 204-206, 208, 210, 211, 220
Şerh-i Mişkât-i Şerîf 100, 122
Şeyh Gâlib 154
Şeyh Hüseyin Efendi 83
Şeyh Hüseyin Redif 79-81, 84, 89, 91
şeyh-i seb'a 149
Şeyh İsmail Rızâyî Dede 79
Şifâ-i Şerîf 165, 168, 187, 188, 190, 192, 193, 204, 205, 208, 211

T

tabakat 18, 33, 34, 36, 40, 75
Taberânî 22
Taberî 44, 58
tâbiîn 30, 35
Talha b. Ubeydullah 52, 102, 124, 135
Târîhu medîneti Dımaşk 20, 50, 56
Târîhu medîneti's-Selâm 50

tarsî 228, 229
tasavvuf 35, 136
Taşköprizâde Kemâleddin Efendi 41, 42, 240
tebe-i tâbiîn 30, 35
Tirmizî 19, 22, 97, 136, 158, 220, 245
Trablusşam 50, 56, 102, 125, 135, 246, 248
Tuzla Körfezi 52, 55-57, 74, 102, 112, 113, 125, 135, 176, 196, 213, 245, 246, 249

U

Ubâde b. Sâmit 18-20, 23, 33, 38, 43, 44, 46, 49-52, 101, 102, 122, 124, 132, 135, 167, 184-186, 192, 196, 202, 203, 210, 213, 245, 246
Uhud 19, 20, 33, 38, 245
'Umdetü'l-kārî 26, 28
Umeyr b. el-Esved 22, 51, 245
Uşşâkıyye 82, 83, 217

Ü

Ümmü Süleym 26-28, 33, 41, 47, 48, 58, 101, 122, 123, 132, 133, 171, 184, 185, 193, 194, 202, 211, 212, 245
Üsdü'l-gābe fī ma'rifeti's-sahâbe 39, 40, 42

V

vahiy kâtibi 20
Vâkıdî 44, 58

Y

Ya'lâ b. Sâbit 22, 245
Yeni Cami (Lefkoşa) 152

Z

Zehebî 37, 39, 45, 47, 48, 67, 97, 98, 121, 131, 220
zengin içerikli şerhler 29
Zikr-i Ashâb-ı Küllî 42, 236
Ziya Paşa 156

"dün"den öğrendiklerinle "bugün"ü yaşamak "yarın"ları aydınlatır.

HALA SULTAN KİTABI

Hz. Osman'ın halifelik yıllarında İslam'ın kutlu çağrısını ulaştırmak üzere Kıbrıs'a yelken açan sahabiler arasında yaşlı bir hanımefendi de bulunuyordu. Peygamber Efendimiz ile aralarında teyze-yeğen ilişkisi olan bu hanım sahabi Ümmü Harâm binti Milhân idi. Akdeniz'in gözbebeği olarak pek çok fatih gören Kıbrıs, manevi bir fatih olarak evvela onunla müşerref olmuş, kendisi adanın ilk şehidi olarak hafızalara kazınmıştı. Kıbrıs tarihinin en değerli şahsiyeti olan Ümmü Harâm, asırlar sonra Osmanlı Türkleri arasında Hala Sultan namıyla yad edilecek, İstanbul için Eyüp Sultan neyse Kıbrıs için de **Hala Sultan** o olacaktı.

Stratejik konumu dolayısıyla Kıbrıs'ın el değiştirerek yeni fetihlerle tekrar kazanılması, adayla özdeşleşen bu hanım sahabiye olan ilgiyi tazeleyen sebeplerden biri olmuştur. Bu ilginin en belirgin karşılıkları ise Osmanlı devrinde adına tesis edilen külliye ile hakkında yazılan Türkçe biyografiler şeklinde kendisini göstermiştir. Elinizdeki çalışma, 19. yüzyıl Kıbrısını idrak eden iki önemli müellif tarafından kaleme alınan bu biyografileri "Hala Sultan Kitabı" başlığı altında bir araya getirmektedir. Hala Sultan'a dair bilgi veren klasik kaynakların detaylı bir şekilde değerlendirildiği çalışmada söz konusu eserler, tenkitli neşir ve günümüz Türkçesi hâlinde okurların istifadesine sunulmuştur.

DBY
"dün"den öğrendiklerinle "bugün"ü yaşamak "yarın"ları aydınlatır.
ISBN 978-625-8686-54-8
9 786258 686548